

WYKONANIE PRZEZ UKRAINE ZOBOWIĄZAŃ MIĘDZYNARODOWYCH HANDLU ZBOŻEM

O. BONDAR

*Doktor nauk prawnych, docent,
Narodowy Uniwersytet
w Zaporoziu*

Artykuł poświęcony jest badaniu międzynarodowych umów handlu zbożem zawieranych przez Ukrainę, analizie Konwencji o handlu zbożem i jej przepisów w odniesieniu do podmiotów rynku rolniczego.

Słowa kluczowe: zobowiązania międzynarodowe, Konwencja o handlu zbożem, kwotowanie, cło, produkcja rolnicza, zboże.

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL OBLIGATIONS UKRAINE IS UNDER TRADING IN GRAIN

The article is sanctified to research of international obligations of Ukraine from trading in grain, by the analysis of Convention on trading in grain and her positions for the subjects of agrarian market.

Keywords: international obligations, Convention on trading in grain, quota, duty, agricultural produce, grain.

ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПО ТОРГІВЛІ ЗЕРНОМ

Стаття присвячена дослідженню міжнародних зобов'язань України з торгівлі зерном, аналізом Конвенції по торгівлі зерном та її положень для суб'єктів аграрного ринку.

Ключові слова: міжнародні зобов'язання, Конвенція по торгівлі зерном, квотування, мито, сільськогосподарська продукція, зерно.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля є важливим інструментом для отримання додаткового економічного ефекту, що сприяє економічному зростанню країни. Проте умовою для його досягнення є наявність, так званих, порівняльних переваг на експортовану та імпортовану продукцію, які формують основу конкурентних переваг країни і дають змогу отримувати економічну вигоду обом торговельним партнерам [1, с. 159].

Відзначаючи цінність результатів досліджень науковців, необхідно відмітити, що не всі теоретичні розробки знаходять застосування на практиці, про що свідчить сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності, особливо це стосується експорту зернових культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження у даній справі здійснили: В. Андрійчук, В. Бойко, І. Буздалов, В. Власов, П. Гайдуцький, В. Геєць, Я. Жаліло, О. Захарчук, Т. Зінчук, М. Калінчик, С. Кваша, І. Кириленко, В. Курило, Л. Курило, Л. Молдаван, Б. Пасхавер, І. Романенко, П. Саблук, О. Шпикуляк, О. Шпичак та ін.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є дослідження міжнародних угод, ратифікованих Україною у сфері торгівлі зерном та проведення аналізу їх виконання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними лідерами експорту зерна на світовому ринку є США, Канада, Росія, Австралія, Україна, Туреччина. Також вагоме місце на світовому ринку зерна займає Китай, один із найбільших нетто-імпортерів зернової продукції [2]

Міжнародна угода по пшениці вперше була укладена в 1933 р. (і неодноразово продовжувалася) країнами-експортерами й імпортерами даного товару (в т.ч. СРСР). Угода зафіксувала квоти (по країнам) виробництва та експорту пшениці, а також ряд інших питань. В 1942 році була створена Міжнародна рада по пшениці, в якій керівна роль належала США. Після Другої світової війни в Вашингтоні в 1949 р. було підписано нову угоду по пшениці на чотири роки. В наступні роки ця угода неодноразово продовжувалася. До 1969 р. в угоді по пшениці приймало участь 50 держав, з них 40 країн-імпортерів та 10 країн-експортерів.

В 1967 році Міжнародна рада по пшениці скликала у Римі конференцію для прийняття нової угоди, під назвою “Міжнародна угода по зерновим 1967 року”. Вона складається з двох конвенцій: Конвенції про торгівлю пшеницею (Конвенція з торгівлі зерном) й Конвенції про продовольчу допомогу. Основними положеннями Угоди стали:

- необхідність міжнародного співробітництва країн-експортерів й імпортерів пшениці та інших зернових (рис, жито, кукурудза, ячмінь, овес);
- сприяння розвитку міжнародної торгівлі цим товаром;
- встановлення квот виробництва, експорту та імпорту пшениці, мінімальний розмір закупівель цього товару.

Угода передбачала мінімальний ліміт закупівельних цін залежно від якості, сорту,

розміру транспортних витрат. У зв'язку з тим, що угода не фіксує ні форм співробітництва країн-учасниць, ні розміру поставок з кожної країни, не виключається конкуренція в рамках цієї угоди. З дії угоди виключаються продажі пшениці, здійснювані державами в порядку: 1) довгострокового кредиту, 2) позик, 3) у порядку безкоштовної допомоги, 4) продажу в порядку клірингових угод. Міжнародна рада по пшениці веде роботу з контролю над виконанням угоди. Рада складається з представників держав-учасниць, причому кожна з них має фіксовану кількість голосів. Щорічно Рада обирає Виконавчий комітет в складі не більше восьми членів від держав-імпортерів і не більше чотирьох членів від держав-експортерів. Цей комітет працює між сесіями Ради. Консультативний комітет проводить роботу у сфері цін на пшеницю. Цей комітет складається з восьми членів (по чотири від країн-експортерів та країн-експортерів). Секретаріат здійснює адміністративну роботу [3].

У 2010 Україна приєдналася до Конвенції про торгівлю зерном, цілями якої є:

1) сприяння міжнародному співробітництву в усіх галузях торгівлі зерном, особливо настільки, наскільки вони зачіпають ситуацію з продовольчим зерном;

2) сприяння розширенню міжнародної торгівлі зерном і забезпечення якомога вільнішого розвитку такої торгівлі, у тому числі усунення торговельних бар'єрів, а також нечесної й дискримінаційної практики, в інтересах усіх членів, зокрема членів, які розвиваються;

3) сприяння стабілізації міжнародних ринків зерна в інтересах усіх членів настільки, наскільки це є можливим, зміцнення світової продовольчої безпеки й сприяння розвитку країн, економіки яких значною мірою залежать від комерційних продажів зерна;

4) забезпечення форуму для обміну інформацією й обговорення інтересів членів стосовно торгівлі зерном [4].

Представляти Україну в міжнародних зобов'язаннях по торгівлі зерном та виконувати фінансові зобов'язання перед міжнародною організацією наділені: Міністерство аграрної політики та продовольства України та Державна інспекція сільського господарства України [5]. Наслідком приєднання до міжнародної угоди є зняття українських обмежень експорту зернових, соняшникової олії, соняшника; позитивним явищем стала вища якість продукції через справедливую конкуренцію на ринку. Негативною є стороною – є передбачення квот на експорт та імпорт, мінімальний розмір закупок, мінімальний ліміт цін та конкуренцію щодо поставок кожною стороною. Де-юре – Україна отримала вступивши до угоди доступ до міжнародних ринків; де – факто – прийняла такі умови до національних виробників, за якими подальший розвиток, майже не можливий, при чому створено експортні квоти на пшеницю і мінімальний рівень цін для експорту зерна [6].

Починаючи із сезону 2002/03 року, наша країна входить до десятки найбільших

експортерів зерна у світі, а в 2009/10 за цим показником вона посіла третє місце. Проте детальний аналіз експорту зернових з країни дозволяє стверджувати, що він має певні структурні диспропорції. Україна почала нарощувати виробництво кукурудзи, соняшника, сої при цьому не завжди дотримуються технологічні вимоги вирощування. Натомість такі традиційні культури як жито, ячмінь, льон, хміль зменшують свої позиції у товарній структурі.

Незважаючи на значні та зростаючі обсяги експорту, сільськогосподарські підприємства щороку стикаються з однаковими й постійними проблемами щодо економічної ефективності, обумовленими нестабільними за місяцями і роками цінами реалізації зернових культур. Тобто, ефективність діяльності самого сільського господарства та її динаміки не є такою вражаючою, як ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Однією із причин даного явища є відсутність належної інфраструктури ринку та коливання світової кон'юнктури на продовольство.

При наявності надлишків зерна і високих світових цін – сприяти його експорту (зниженню впливів торгівельних бар'єрів). Крім того, Україні доцільно брати активну участь у роботі міжнародних організацій (Міжнародна рада по зернових, Організація з питань продовольства та сільського господарства ООН, Міжнародна асоціація торгівлі зерном і кормами тощо).

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі зерном найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати нормам і вимогам СОТ, що визначають прийнятий в світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту [7].

Державна політика у сфері експорту агропродовольчої продукції має передбачати насамперед надання експортерам інформаційного, консультаційного, маркетингового і технічного сприяння; регулювання цін і тарифів на продукцію природних монополій; розвиток експортної інфраструктури; митно-тарифне стимулювання експортної діяльності, удосконалення вітчизняних стандартів якості.

Крім того, доцільним є дослідження тенденцій розвитку та очікуваних змін в структурі внутрішнього і зовнішнього ринків, а також розробка на цій основі заходів, спрямованих на поліпшення структури вітчизняного сільськогосподарського виробництва, та їх реалізація.

У даний час можливості екстенсивного нарощування експорту агропродовольчої продукції в Україні обмежені, тому найбільш виправданим є шлях диверсифікації експорту,

що полягає в першу чергу у досягненні його максимально ефективною та оптимальною структури, поступовому підвищенні в експорті частки товарів з високим ступенем обробки, а також в освоєнні українськими виробниками нових ринків. Досягнення зазначених напрямів розвитку можливе лише за умови державної підтримки та регулюванні аграрного сектора економіки [8, с. 37].

Ряд науковців негативно визиваються щодо зменшення експортного мита. Саме завдяки збільшенню експорту конкурентоспроможних сільськогосподарських товарів (зерна, насіння соняшнику, олії, м'яса птиці, іншого) можливо збільшити надходження іноземної валюти до країни. Проте зменшення експорту в результаті дії експортних мита кількісних обмежень негативно позначається на цінах сільськогосподарської сировини і доходах її виробників. Попередня практика державного регулювання експорту зерна показала, що експортні обмеження мають прямий ефект на зменшення посівних площ зернових в Україні. Зниження прибутковості пшениці внаслідок введених експортних квот, додаткових втрат експортерів від зборів при реєстрації експортних контрактів, заборгованість з невідшкодування ПДВ експортерам зерна змушує сільгоспвиробника переходити на вирощування інших сільськогосподарських культур, при цьому зменшувати посіви, передусім, пшениці.

Політика експортних обмежень на сільськогосподарські товари з високими конкурентними перевагами має лише дуже короткочасний ефект стримування зростання продовольчих цін, і не вирішує питання для найбільш уразливих верств населення. Так, динаміка індексу споживчих цін на основні продукти харчування показує, що експортні обмеження 2006–2007 рр. і 2010 р. Не втримали зростання цін на основні продукти харчування в Україні. Спостерігається чітка й постійна тенденція зростання продовольчих цін. Індекс споживчих цін на продукти харчування становив у 2008 р. 136,7%, у 2009–2010 рр. щорічно – 110,9%. Зростання цін на хліб і хлібобулочні вироби в травні 2011 р. до грудня 2010 р. становило 9,9%. Вартість зернової сировини у ціні кінцевої продукції не перевищує 20%, інші складові собівартості виробництва мають більший вплив на зростання роздрібних цін продовольчих товарів, ніж вартість сировини. Ефективна державна політика адресних дотацій малозабезпеченим верствам населення мала б більший ефект у розв'язанні питання доступності для них соціально значущих продовольчих товарів.

Політика оподаткування виробників зерна дає певні вигоди виробникам тваринницької продукції в Україні, тому що робить корми дешевшими, але така політика не визначена законодавчо як частина загальної аграрної політики підтримки тваринництва, і більшою мірою вона керується пошуком ренти для окремих господарюючих об'єктів, ніж реальними політичними цілями [9].

Висновки. Міжнародні зобов'язання, взяті Україною з торгівлі зерном не завжди

задовольняють потреби українського товаровиробника, але в 2013 році Україна все ж таки подбала про аграріїв [10].

Література:

1. Волошин Р.В., Заставнюк Л.І. Оцінювання конкурентних переваг українського зерна на світовому ринку // Р.В. Волошин, Л.І. Заставнюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.13. С. 158- 163.

2. Українець Л. Регулювання зовнішньої торгівлі зерном у КНР / Л.Українець // Галицький економічний вісник. — 2012. — №1(34). — с.30-34 - (економіка та управління національним господарством)).

3. Ірина Каліущенко правосуб'єктність міжнародних спеціалізованих установ у сфері сільського господарства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nzizvru/2011_2/p5_23.html/.

4. Конвенція з торгівлі зерном 1995 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vedco.ru/documents/9410.html/>.

5. Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/io-register/>

6. Биданцева Н.В. Юридичні наслідки приєднання Україною до міжнародних товарних угод // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/SL7_doc.pdf/.

7. Тимошенко М.М. Стан та перспективи торгівлі України зерном на світовому ринку// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_6/298.pdf/.

8. Тимошенко М.М. Регулювання експортно-імпортової діяльності в аграрному секторі економіки України / М.М. Тимошенко // Сталий розвиток економіки. – 2012. - № 3 [13]. – С.34-38.

9. Кобута І.В. Оцінка наслідків державного регулювання експорту зерна в Україні // http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ep/2011_4/12_Kob.pdf.

10. Уряд не збирається вводити квоти на експорт зерна, - Валерій Хорошковський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245749855.

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL OBLIGATIONS UKRAINE IS UNDER TRADING IN GRAIN

O. BONDAR

Statement of the problem. International trade is an important mean to generate additional economic impact, contributing to economic growth. However, the conditions for achieving it is the presence of so-called comparative advantage for exported and imported goods, which form the basis of the competitive advantages of the country and make it possible to obtain economic benefits both trading partners [1,p.159].

Noting the value of the research scientists, it should be noted that not all theoretical developments are applied in practice, as evidenced by the current state of foreign trade, especially export crops.

Analysis of recent research and publications. Extensive researches carried out in this case : V. S. Andreychuk, V. Boyko, I. Buzdalov, V. Vlasov, P. Haidutskyi, V. Geets, J. Zhalilo, A. Zakharchuk, T. Zinchuk, M. Kalinchyk, S. Kvasha, I. Kirilenko, V. Kyrilo, Kyril L., L. Moldovan, B. Pashaver, I. Romanenko, P. Sabluk, A. Shpykulyak, A. Shpychak.

The wording of article goals . The purpose of this article is to study the international treaties ratified by Ukraine in the grain trade and analyze their performance.

The main material of research. Leaders of major grain exports on the world market are USA, Canada, Russia, Australia, Ukraine, Turkey. Also important place on the world grain market holds China, one of the largest importers of grain products [2]

International wheat agreement was first signed in 1933 (and repeatedly continued). Member exporters and importers of the product (including the USSR). The agreement fixed the quota (by country) of manufacture and export of wheat and other issues .

In 1942 was created the International Council for wheat, in which the leading role belonged to the United States. After the Second World War in Washington in 1949 signed a new agreement on wheat on four years. In subsequent years, the agreement repeatedly continued. By 1969 the agreement on wheat 50 states participated , including 40 importing countries and 10 exporting countries.

In 1967, the International Council on wheat convened in Rome Conference for the adoption of the new agreement , called the " International Covenant on grain in 1967 ." It consists of two conventions: the Convention on Trade in wheat (Convention on Trade in grain) and the Convention on food aid. The main provisions of the Agreement are:

- The necessity for international cooperation of exporting and importing wheat and other grains (rice, rye , corn, barley , oats);
- To promote international trade this product ;
- Production quotas , export and import of wheat , the minimum purchases the product.

The agreement limits the minimum purchase prices depending on the quality , variety, size of transport costs . Due to the fact that the agreement does not fix any forms of cooperation among the member states, not the size of the supply of each country, the competition is not excluded according to this agreement.

With the agreement excludes sales of wheat undertaken by States in order: 1) long-term loan, 2) loans , 3) in the manner of free care , 4) the sale by way of clearing transactions. International Council on wheat is working to control performs the transaction.

The Council is composed of representatives of member states , each of which has a fixed number of votes. Each year the Council elects the Executive Committee of no more than eight members from importing and no more than four members from exporting .

This committee works between sessions of the Council. Advisory Committee has been working in wheat prices . This committee consists of eight members (four from exporting countries and exporting countries). The Secretariat performs administrative work [3].

In 2010, Ukraine 's accession to the Grains Trade Convention , the objectives of which are:

1) to promote international cooperation in all fields of grain trade , especially in so far as they affect the situation of food grains;

2) Promotion of international grain trade and provide as freer of such trafficking , including the removal of trade barriers and unfair and discriminatory practices in the interest of all members, including members that are developing countries;

3) promotion the stability of international grain markets in the interests of all members as much as possible, to strengthen global food security and promote the development of countries whose economies are largely dependent on commercial sales of grain;

4) providing a forum for information exchange and discussion of members' interests in relation to the grain trade . [4]

To represent Ukraine in international commitments on trade in grain and fulfill financial obligations to the international organization endowed with the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine and the State Agriculture Inspectorate Ukraine [5].

The result of the accession to international agreements is the removal of restrictions on exports of Ukrainian grain, sunflower oil , sunflower , positive development was the highest quality products through fair competition. The negative side is to provide for quotas on exports and imports , the minimum purchase , minimum prices and limit competition to supply each side. De jure - Ukraine gained by joining an agreement access to international markets, the de - facto - adopted the following conditions for domestic producers , which further developed, almost impossible , with established export quotas for wheat and minimum prices for exports of grain [6].

From the season 2002/03 , our country is among the ten largest grain exporters in the world , and in 2009 / 10 for this indicator, it ranked third . However, detailed analysis of the grain exported from the country suggests that it has some structural imbalances. Ukraine began to increase production of corn, sunflower , soy does not always follow the growing technological requirements . Instead, the traditional crops like rye , barley , flax , hops reduce their positions in the commodity structure .

Despite the significant and growing exports, farms each year are faced with the same problems and fixed on economic efficiency , determined by volatile monthly and yearly prices of grain crops. That is, the efficiency of the agriculture itself and its dynamics is not as impressive as the efficiency of foreign economic activity.

One reason for this phenomenon is the absence of proper infrastructure and market fluctuations

in world demand for food. In the presence of excess grain and high world prices - to promote its exports (reducing the impact of trade barriers).

In addition, Ukraine should actively participate in the work of international organizations (International Council for the grain, The Food and Agriculture Organization , International Trade Association Grain and Feed , etc.). In the complex economic measures to stimulate foreign grain trade is the most effective means of state financial assistance to domestic exporters, including with the involvement of the state budget, which provides for the mechanisms of export credit , export credit insurance , state guarantees.

Thus measures to stimulate exports at the expense of the state budget and must meet WTO requirements that define the accepted international practice in order to provide state support for exports [7].

State policy in the sphere of export of agro products should provide primarily for exporters to provide information, consulting , marketing and technical assistance , regulation of prices and tariffs for products of natural monopolies, development of export infrastructure, customs tariff to stimulate export activity , improvement of national quality standards.

In addition, it is reasonable to study development trends and expected changes in the structure of domestic and foreign markets, and the development of the basis of measures aimed at improving the structure of the domestic agricultural production and their implementation.

At present, the possibility of extensive increase exports of agro products in Ukraine is limited, so the most is the way of export diversification, which is primarily to achieve its maximum efficiency and optimal structure , gradual increase in the share of exports of goods with a high degree of processing , as well as to learn Ukrainian producers of new markets. Achievement of these areas of development is possible only if government supports and regulates of the agricultural sector [8 , p. 37].

Several researchers negative say to reduce export taxes. This is due to increased exports of competitive agricultural products (corn , sunflower oil, poultry , or other) may increase the inflow of foreign currency to the country.

However, the decrease in exports as a result of export duties quantitative restrictions adversely affect the prices of agricultural commodities and income of producers. The previous practice of state regulation of grain exports showed that export restrictions have a direct effect on reducing the acreage of grain in Ukraine.

Decline profitability of wheat due to imposed export quotas , additional losses exporters of fees for registration of export contracts , debt refunding of VAT to exporters of grain causes farmers to switch to growing other crops , thus reduce crops, primarily wheat.

Policy export restrictions on agricultural products with high competitive advantage is only a

short-term effect curb the growth of food prices, and does not solve the issue for the most vulnerable.

Thus, the dynamics of consumer prices for basic food products shows that export restrictions 2006-2007, and 2010 years. Rising prices of basic foodstuffs in Ukraine did not keep. There is a clear and continuous trend of increasing food prices.

Consumer food prices in 2008 was 136.7 % in the 2009-2010 year - 110,9 %. The rising price of bread and bakery in May 2011 to December 2010 was 9.9%. The cost of raw materials in the price of grain final product does not exceed 20 %, the other components of the cost of production have a greater impact on the increase in retail food prices , than cost of materials.

Effective public policy of targeted subsidies to the poor would have a greater effect in solving the issue of accessibility for these socially important food products.

Tax policy makers grain gives certain benefits livestock producers in Ukraine , so does the feed cheaper, but this policy is not defined by law as part of the Agricultural Policy Support livestock, and more guided by rent seeking for individual business units, than real political goals [9].

Conclusions. International commitments undertaken by Ukraine of the grain trade do not always meet the needs of Ukrainian producers, but in 2013, Ukraine is still taken care about farmers [10].